DOSSIER PROFESSOR - GUIA I SOLUCIONARI

1. LLEGIM L'EDIFICI

El Monestir de Sant Joan de les Abadesses
i la seva arquitectura

...explica als alumnes...

1. Què són els monestirs?

El monaquisme és una forma de vida que, des del recolliment en la solitud, té com a principal activitat la pregària a Déu. Normalment els qui menen una vida cenobítica ho fan seguint una Regla que estableix el com i el perquè de la vida diària del religiós. El monestir és el lloc on habita la comunitat per establir una vida en comú.

Cal distingir, però, entre els monjos i els canonges regulars. Els primers viuen en comú per a dedicar-se fonamentalment a la pregària i per això s'aparten del món i viuen en clausura; els segons, en canvi, a més de la pregària atenen les diferents necessitats pastorals -predicar la Paraula de Déu, exercir la caritat i celebrar els sagraments i la litúrgia- i viuen en comú per ajudar-se mútuament a ser fidels a la seva vocació. Ambdós tipus de vida poden anar regulats per una Regla, que a vegades pren nom del sant que la inicia -regla agustiniana, benedictina...

Les construccions, molt simples a l'inici del monaquisme, han anat evolucionant durant la història segons les necessitats de l'espiritualitat i el gust artístic de cada època. Durant tota l'edat mitjana els monestirs foren, juntament amb les catedrals, els grans centres de cultura d'Occident, amb escoles i biblioteques importants.

Per tal d'afavorir la vida de pregària i treball molts monestirs s'edifiquen en un espai aïllat; això comporta la necessitat d'esdevenir autosufients, tot abastint-se d'allò necessari per a dur a terme la missió que se'ls encomana.

Els monestirs han de disposar de:

L'església, on els monjos o canonges resen. És la part més rellevant del clos monàstic.

El claustre, un pati amb un jardí central al voltant del qual es disposen les altres dependències.

L'escriptori, on els copistes reproduïen els manuscrits.

El refectori, lloc en què els monjos mengen.

La sala capitular, on es porten a terme les reunions dels monjos i la lectura del capítol.

El dormitori, on els monjos descansen.

L'hostatgeria que acull els pelegrins i els viatgers.

La infermeria per atendre els monjos malalts.

ACTIVITAT DEL QUADERN DE L'ALUMNE

Saps com es diu cada espai del monestir? A continuació, ubica i relaciona els noms dels espais que formen el monestir de Sant Joan de les Abadesses amb la seva funció.

el refectori - l'església - el dormitori - el claustre - la sala capitular - la infermeria - l'escriptori

És la part més rellevant del clos monàstic, on els monjos resen **L´ESGLÉSIA**

És un pati al voltant del qual es disposen les altres dependències **EL CLAUSTRE**

És on els copistes reproduïen els manuscrits (actualment, biblioteca i arxiu) **L'ESCRIPTORI**

És l'espai en què els monjos mengen **EL REFECTORI**

És l'espai de reunió de la comunitat **LA SALA CAPITULAR**

És on els monjos descansen **EL DORMITORI**

És l'espai d'acolliment dels pelegrins i els viatgers **L'HOSTATGERIA**

...explica als alumnes...

2. L'església del monestir

Als segles X-XII es desenvolupa l'arquitectura romànica a Europa. Rep aquest nom, romànic, perquè es van recuperar de l'antiguitat les tècniques constructives i el treball de la pedra, inspirat en la construccions d'època romana. El romànic suposa el primer estil internacional europeu, ja que es va utilitzar de forma homogènia a tot el territori Occidental d'Europa, si bé a cada lloc va presentar particularitats especials que el fan únic.

Les parts principals de l'església són:

- La capçalera: és la part oriental de l'església i la més important. Normalment està acabada amb un o diversos absis, que representen l'àmbit diví. És on tenen lloc les celebracions litúrgiques. En aquest cas estem davant una capçalera excepcional a tot Catalunya, doncs té influències franceses, formada per cinc absis i girola. La capçalera acull el programa escultòric més rellevant de tot l'edifici. El temple es construïa de forma que la capçalera fos orientada a l'est, ja que és el lloc per on surt el sol, símbol de Crist, "*sol que ve del cel per guiar els nostres passos per camins de pau" (Lc 1,78-79).*

- La nau: L'església del Monestir de Sant Joan de les Abadesses té una sola nau, amb carreus regulars. La tècnica arquitectònica, amb la coberta de volta de canó molt pesada, no permet grans obertures (encara no s'utilitza el contrafort). Per això hi ha poca llum a l'interior.

- La portalada. És l'accés a l'espai sacre i a la casa de Déu. Per això desplega amplis programes escultòrics. A l'entrada de la vila, a l'església de Sant Pol, podem observar el treball de la portalada (el timpà original es conserva al museu).

Glossari del professor : elements arquitectònics

Absidiola: absis secundari, generalment més petit que el principal, situat a la capçalera.

Absis: construcció de planta semicircular o poligonal, adossada a la part posterior de la nau i coberta amb volta de pedra. A l'interior s'hi sol instal·lar el presbiteri o un altar.

Arc cec: Element constructiu de forma corba amb una funció decorativa.

Creuer: punt d'intersecció de la nau central i la nau transversal.

Girola o deambulatori: Passadís que encercla el presbiteri d'algunes esglésies pel darrere. Permet el pas sense distreure la celebració central.

Portalada: conjunt d'elements arquitectònics i ornamentals que configuren la porta d'accés al temple.

Presbiteri: part d'una església, més elevada que la resta, on hi ha l'altar major. És l'àmbit on s'aplega el clergat per celebrar l'eucaristia o la litúrgia. L'altar és la taula on se celebra el sacrifici de la missa, i l'ambó, el lloc des d'on es proclama la Paraula de Déu (la Bíblia).

Transsepte: nau d'una església perpendicular a la nau principal.

Volta de canó: és aquella volta generada pel desplaçament d'un arc de mig punt al llarg d'un eix longitudinal. S'usa per a fer les cobertes de les naus.

2

ACTIVITAT DEL QUADERN DE L'ALUMNE

Observa la planta de l'església del monestir de Sant Joan de les Abadesses, relaciona i situa els noms dels espais al lloc corresponent. Si tens dubtes, recorda que pots consultar el glossari!

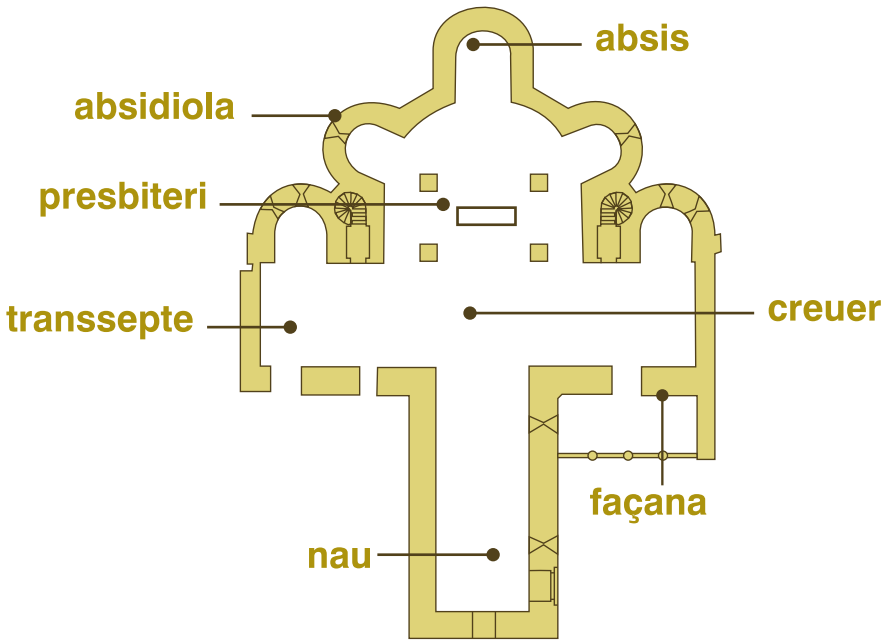

...explica als alumnes...

3. Els elements arquitectònics

Les estructures que formen els edificis d'època romànica són complexos, ja que existeix una àmplia varietat d'elements arquitectònics que es poden combinar, tant als murs com a les cobertes de les esglésies, a l'interior i a l'exterior.

Molts d'aquests elements ja apareixien a les construccions de l'antiga Roma, màxim referent arquitectònic de l'època romànica.

ACTIVITAT DEL QUADERN DE L'ALUMNE

A continuació trobareu una imatge amb els noms dels elements arquitectònics que apareixen, a partir d'aquesta fotografia. Marca amb una X les afirmacions correctes:

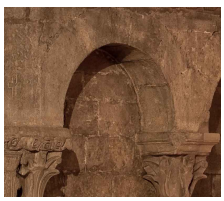

X	**VOLTA DE CANÓ: cobertura de l'espai en forma de volta semicilíndrica**
	ARC CEC: element decoratiu de forma quadrangular ***(SERIA CORRECTE SEMICIRCULAR)***
X	**CAPITELL: element decoratiu al coronament de la columna**
X	**ARC DE MIG PUNT: arc format per una semicircumferència**
X	**LESENA: és un reforç vertical en el mur que va acompanyat d'arcs cecs**

...explica als alumnes...

4. *Vita comunitatis*

La vida de la comunitat de monjos o clergues, està perfectament pautada en la regla religiosa que segueixen. L'activitat central del dia és la celebració de la Missa i el rés comunitari que feien 7 vegades al dia. Combinaven la pregària amb els altres serveis dins la comunitat o fora d'ella, per la qual cosa cadascun dels membres de la comunitat tenia un càrrec o funció molt específic i determinat anomenat ofici. No tots els canonges regulars eren sacerdots.

Alguns estudiaven i pregaven tot preparant-se per ser ordenats sacerdots.

ABAT: Fa de cap de la comunitat i és el responsable de vetllar pel fidel compliment de la regla.

PRIOR: ajudava a l'abat en el govern del monestir i atén als novicis.

PREPÒSIT: administra les rendes i tributacions.

SACRISTÀ: té cura de l'església i allò necessari per al culte.

PRECENTOR: dirigeix el cor.

ESCOLAR: educador dels joves.

CELLERER: encarregat del rebost, el forn,...

INFERMER: atén als malalts i vells.

CUSTODI: regula l'orde i el silenci del monestir.

PORTER: rep les visites i tanca i obre el monestir.

ALBERGUER: acull ostes i pelegrins.

CAMBRER: té cura de les cambres i vestuari.

PITANCER: vetlla per les postres en diades assenyalades.

SENESCAL: vetlla i serveix les viandes.

ALMOINER: distribueix les almoines als més pobres.

OBRER: té cura de la conservació dels edificis.

REFETORER: serveix els aliments a taula.

4

ACTIVITAT DEL QUADERN DE L'ALUMNE

Intentem entre tots esbrinar quines són les funcions que desenvolupen els canonges dins la comunitat segons el seu càrrec. Relaciona amb una fletxa cada ofici amb la seva funció principal.

Refetorer	serveix els aliments a taula
Escolar	educador dels joves
Abat	cap de la comunitat, dirigent i representat del cenobi
Prior	ajuda l'abat en el govern del monestir i atén els novicis
Sagristà	té cura de l'església i allò necessari per al culte
Almoiner	distribueix les almoines als més pobres
Cellerer	encarregat del rebost, el forn...

A L'AULA

ACTIVITAT

Busca a Internet la planta de l'església de Cluny (França) i la planta de l'església de Sant Climent de Taüll (Catalunya) i compara les dues capçaleres amb la del Monestir de Sant Joan de les Abadesses. De quin tipus d'arquitectura creus que té més influència?

A . França

B . Catalunya